

(ОЗНАКОМИТЕЛЬНЫЙ ФРАГМЕНТ)

ДЗЯРЖАЎНАЯ НАВУКОВАЯ ўСТАНОВА
“ІНСТЫТУТ МАСТАЦТВАЗНАЎСТВА, ЭТНАГРАФІІ І ФАЛЬКЛОРУ
ІМЯ К. КРАПІВЫ НАЦЫЯНАЛЬНАЯ АКАДЭМІЯ НАВУК БЕЛАРУСІ”

УДК 398.9(=161.3):615.89:614.26(476.2)(043.3)

ВЯРГЕЕНКА
Святлана Анатольеўна

**МАТЫВЫ БЕЛАРУСКІХ ЛЕКАВЫХ ЗАМОЎ: СТРУКТУРНА-
ФУНКЦЫЯНАЛЬНЫ АСПЕКТ (НА МАТЭРЫЯЛАХ ФАЛЬКЛОРУ
ГОМЕЛЬШЧЫНЫ)**

Аўтарэферат дысэртацыі на суісканне вучонай ступені
кандыдата філалагічных навук

па спецыяльнасці 10.01.09 – фалькларыстыка

Мінск, 2010

АБЯНАКОМІТЕЛЬНЫЙ ФРАГМЕНТ)

Работа выканана ў адзеле фалькларыстыкі і культуры славянскіх народаў Дзяржаўнай навуковай установы “Інстытут мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя К. Крапівы НАН Беларусі”

Навуковы кіраўнік:

Новак В.С.,

доктар філалагічных навук, прафесар,
загаччык кафедры беларускай культуры і
фалькларыстыкі ўстановы адукацыі
“Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт імя
Францыска Скарыны”

Афіцыйныя апаненты:

Ненадавец А.М.,

доктар філалагічных навук, прафесар,
загаччык кафедры грамадскіх дысцыплін і
права Бабруйскага філіяла ўстановы
адукацыі “Беларускі дзяржаўны
эканамічны ўніверсітэт”

Салавей Л.М.,

кандыдат філалагічных навук

Апаніруючая арганізацыя:

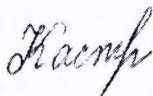
Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт

Абарона адбудзецца “18” лютага 2010 года ў 13-00 гадзін на пасяджэнні савета Д 01. 42. 01 па абароне дысэртацый пры Дзяржаўнай навуковай установе “Інстытут мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя К. Крапівы НАН Беларусі” (220072, г. Мінск, вул. Сурганава, 1, корп. 2, п. 302. Тэлефон вучонага сакратара 284-29-24; E-mail: a_hurko@basnet.by).

З дысэртацыяй можна азнаёміцца ў бібліятэцы Дзяржаўнай навуковай установы “Інстытут мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя К. Крапівы НАН Беларусі”.

Аўтарэферат разасланы “15” студзеня 2010 г.

Вучоны сакратар
савета па абароне дысэртацый
доктар гістарычных навук

Г.І. Каспяровіч

(ОЗНАКОМИТЕЛЬНЫЙ ФРАГМЕНТ)

Нацыянальная духоўная культура, праблема захавання якой актуальная не толькі для Беларусі, але і для ўсяго чалавечства, – важная частка жыцця грамадства. Самабытнай з’явай айчынай нематэрыяльнай культуры з’яўляецца замоўны жанр, які прыцягваў увагу збіральнікаў і даследчыкаў вуснай народнай творчасці здаўна, аднак асобнага вывучэння замоўных матываў у айчынай фалькларыстыцы дагэтуль не праводзілася. Актульнасць тэмы прапанаванага дысертацыйнага даследавання абумоўлена тым, што, як і іншыя фальклорныя жанры, замовы сфарміравалі менавіта свой, уласцівы для іх, фонд матываў, без вывучэння якога немагчыма вызначыць сюжэтны склад замоў, у тым ліку і лекавых. Феномен замоў заключаецца ў іх ярка выражанай міфа-паэтычнай светапогляднай прыродзе, спалучэнні з актуальнай функцыянальнай прагматыкай. Структурна-функцыянальны аспект даследавання замоўных матываў дазваляе больш глыбока асэнсаваць запатавання ў замовах міфалагічных ўяўленняў беларусаў пра навакольны свет. Тэма, пазначаная ў дысертацыйнай рабоце, набывае асаблівую актульнасць у фалькларыстычным, гістарычна-грамадскім, духоўна-культурным аспектах.

Выбар тэмы даследавання звязаны з недастатковай вывучэнасцю матываў беларускіх лекавых замоў, якія ў якасці прыярытэтнага прадмета навуковага дыскурса вызначаюцца наступнымі фактарамі: а) найбольшай прадстаўленасцю на тэрыторыі Беларусі лекавых замоў сярод іншых тэматычных груп; б) недастатковай вывучэнасцю замоў Гомельшчыны ўвогуле і лекавых замоў у прыватнасці; в) адсутнасцю ў айчынай фалькларыстыцы даследаванняў, прысвечаных структурна-функцыянальнай ролі замоўнага матыву.

Актульнасць тэмы дысертацыі абумоўлена тым, што ў сучаснай айчынай фалькларыстыцы матывы замовы як тэксту культуры не з’яўляўся прадметам спецыяльнага даследавання. Структурна-функцыянальны аспект вывучэння абраны ў якасці асноўнага, дазваляе атрымаць больш дакладнае ўяўленне аб марфалагічнай арганізацыі замоўнага тэксту, яго “прагматыцы”, спецыфіцы функцыянавання матываў у тэкстах лекавых замоў.

Значная колькасць тэкстаў беларускіх лекавых замоў дазваляе правесці спецыяльнае даследаванне замоўных матываў з выкарыстаннем структурна-функцыянальнага аналізу, што дае магчымасць выявіць здольнасць структурных матывальных кампанентаў да дэталізацыі, вызначыць у розных функцыянальных групах адметны характар камбінацыі матываў, пластычнасць і ступень устойлівасці іх захавання ў розных сегментах замоўнага тэксту.

АКТУАЛЬНАЯ ХАРАКТАРЫСТЫКА РАБОТЫ

Сувязь работы з буйнымі навуковымі праграмамі і тэмамі

Дысертацыйнае даследаванне выконвалася ў межах Дзяржаўнай комплекснай праграмы навуковых даследаванняў “Істория белорусской нации,

(ОЗНАКОМИТЕЛЬНЫЙ ФРАГМЕНТ)

государственности и культуры” на 2006-2010 гг. (ГКПНИ “История и культура”).

Даследаванне выканана ў рэчышчы агульнай канцэпцыі рэгіянальна-лакальнага даследавання фальклору Гомельшчыны, яго жанрава-стылявой шматэтажнасці, мясцовай спецыфікі, што асабліва актуальна ў плане вывучэння ментальнасці беларусаў, асаблівайся іх этнічнай культуры.

Даследаванне звязана таксама з наступнымі навуковымі тэмамі: “Мазыр і Мазырычына: гісторыя і сучасны стан традыцыйнай культуры” (Д 04-02, УА “Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Францыска Скарыны”, 2004-2005 гг.); “Жанрава-стылявая шматэтажнасць палескага фальклору” (№ Г 05П-003, УА “Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Францыска Скарыны”, 2005-2007 гг.); “Фальклорна-этнаграфічная спадчына Гомельскага раёна” (№ 2007209, УА “Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Францыска Скарыны”, 2006-2007 гг.); “Традиционный фольклор на территории Брянско-Гомельского пограничья в условиях социально-экономических и экологических преобразований в славянских государствах: фольклорно-этнолингвистическое исследование” (№ 20072533, БРФФД – РГНФ, 2006-2008 гг.); “Современное состояние духовной культуры малых городов Брянско-Гомельского пограничья: традиции и новации” (№ 20081966, БРФФД – РГНФ).

Мэтай дысертацыйнай працы з’яўляецца вызначэнне структуры і функцый асноўных матываў беларускіх лекавых замоў. Для дасягнення пастаўленай мэты неабходна вырашыць наступныя **задачы**:

- вылучыць асноўныя матывы і выявіць іх функцыі ў тэкстах беларускіх лекавых замоў;
- вызначыць структуру матыву як змястоўнай адзінкі замоўнага тэксту;
- акрэсліць унутрыматывны характар структурных кампанентаў асноўных матываў беларускіх лекавых замоў;
- раскрыць сувязь беларускіх лекавых замоў з міфалагічнымі ўяўленнямі і выявіць характар іх уплыву на выбар асноўных структурных кампанентаў матыву.

Аб’ектам даследавання з’яўляюцца беларускія лекавыя замовы.

Прадмет даследавання складаюць асноўныя матывы беларускіх лекавых замоў, іх структура і функцыянальнасць.

Палажэнні, якія выносяцца на абарону

1. Асноўныя матывы беларускіх лекавых замоў (“Зварот замаўляльніка...”, “Спосабы пазбаўлення ад хваробы”, “Вытокі хваробы”.

(ОЗНАКОМИТЕЛЬНЫЙ ФРАГМЕНТ)

“Міфалагічны цэнтр, у якім знаходзіцца лекар”) выконваюць у замоўным тэксце як структураўтваральную (уваходзяць у склад кампазіцыйных частак), так і сюжэтаўтваральную (утвараюць комплексы матываў у асобных сегментах асноўнай часткі замоўнага тэксту) функцыі, што дазваляе разглядаць матывы як асноўны кампанент у кампазіцый мастацкага тэксту.

У дысэртацыі ўпершыню выяўлены функцыі матываў беларускіх лекавых замоў і абгрунтавана абумоўленасць адметнага характару спалучэння матываў кампазіцыйнага замоўнага тэксту.

2. Структура замоўнага матыву складаецца з наступных кампанентаў: суб’ект; дзеянне суб’екта; аб’ект, на які накіравана дзеянне суб’екта; іншыя акалічнасці дзеяння. Названыя структурныя кампаненты выяўляюць тэндэнцыю да канкрэтызацыі і ў сукупнасці ўтвараюць сэнсавое мастацкае цэлае. Кожны з матываў знаходзіць канкрэтную рэалізацыю на ўзроўні субматываў і мікраматываў.

У дысэртацыі ўпершыню дадзена абагульняльная характарыстыка катэгорыі замоўнага матыву як змястоўнай адзінкі тэксту і важнейшага элемента сюжэта, у навуковы ўжытак уведзены паняцці “субматывы”, “мікраматывы”. Прапанаваныя азначэнні тэрмінаў “матывы”, “субматывы” і “мікраматывы” вывераны на шырокім фактычным матэрыяле, прааналізаваным у дысэртацыі.

3. Адметнымі асаблівасцямі структурных кампанентаў матываў беларускіх лекавых замоў у кожнай з прадстаўленых груп з’яўляюцца: канстантнасць суб’екта ў матыве “Зварот замаўляльніка...”, мяркуемасць суб’екта і яго дзеяння ў матыве “Вытокі хваробы”, залежнасць семантыкі дзеяння ад суб’екта ў матыве “Спосабы пазбаўлення ад хваробы”, вар’іруемасць усіх структурных кампанентаў і вызначальны характар акалічнасцей дзеяння ў матыве “Міфалагічны цэнтр, у якім знаходзіцца лекар”.

Упершыню вызначаны спецыфічныя рысы структурных кампанентаў у межах аналізуемых замоўных матываў.

4. Семантыка структурных кампанентаў матываў беларускіх лекавых замоў арганічна звязана з традыцыйнай міфалогіяй беларусаў. Аніматывнымі ўяўленнямі абумоўлены выбар локусаў, на якіх адбываецца асноўнае дзеянне (дрэвы ў якасці акалічнасці дзеяння ў матыве “Міфалагічны цэнтр, у якім знаходзіцца лекар”), мяркуемых суб’ектаў дзеяння (вечер у матыве “Вытокі хваробы”), аб’ектаў дзеяння (зара ў матыве “Зварот замаўляльніка ...” і інш.). Фетышысцкія вераванні знайшлі адлюстраванне ў выбары акалічнасцей дзеяння ў матыве “Міфалагічны цэнтр, у якім знаходзіцца лекар” (камень), суб’ектаў дзеяння ў матыве “Спосабы пазбаўлення ад хваробы” (вада) і інш. Нягледзячы на сувязь усіх структурных кампанентаў замоўнага матыву з міфалагічнымі ўяўленнямі, найбольш яркая водгукі касмаганічных міфаў

(ОЗНАКОМИТЕЛЬНЫЙ ФРАГМЕНТ)

знайшлі адлюстраванне ў акалічнасцях дзеяння, звязаных з месцамі, куды адсылаецца хвароба (“хтанічнае царства”, месцы, неспрыгодныя для жыцця – у матыве “Спосабы пазбаўлення ад хваробы”), а таксама з локусамі (мора, горы, поле і інш.), на якіх адбываецца асноўнае дзеянне (у матыве “Міфалагічны цэнтр, у якім знаходзіцца лекар”). У якасці першапачаснага локуса часта выступае мора-акія (уваасабленне хаосу), на якім адбываецца ўпарадкаванне прасторы: на моры-акіяне знаходзяцца другасныя локусы (востраў, камень, царква, дрэва і інш.).

Упершыню вызначана абумоўленасць выбару структурных кампанентаў замоўнага матыву асаблівацямі міфалагічнага светаўспрымання беларусаў.

Асабісты ўклад суіскальніка

Дысертанцыя з’яўляецца самастойнай працай, у якой вылучаны асноўныя перыяды ў гісторыі збірання, публікацыі і вывучэння беларускіх замоў і вызначаны асноўныя рысы і характэрныя для іх кірункі даследавання. Упершыню ў айчынай фалькларыстыцы замоўны матыву выступае ў якасці асобнага аб’екта даследавання – дадзена абагульняльная характарыстыка катэгорыі замоўнага матыву, выяўлена ступень яго канкрэтызацыі на ўзроўнях субматыву і мікратыву; вылучаны асноўныя матывы, асабліваці іх функцый, а таксама праведзены іх сістэмны аналіз; упершыню вызначаны спецыфічныя рысы структурных кампанентаў аналізуемых замоўных матываў; зроблены высновы аб тым, што выбар структурных кампанентаў абумоўлены асаблівацямі міфалагічнага светапогляду беларусаў. У дысертанцыі выкарыстоўваюцца сістэматызаваныя аўтарам сучасныя апублікаваныя, архіўныя, а таксама ўласна запісаныя фактычныя матэрыялы, многія з якіх упершыню ўводзяцца ў навуковы ўжытак. Падрыхтаваны і апублікаваны фальклорна-этнаграфічны зборнік “На моры-акіяне, на востраве Буяне...” (лекавыя замовы Гомельшчыны), пэўная частка матэрыялаў якога сабрана аўтарам падчас палявых экспедыцый на працягу 2004-2009 гг.

Апрацаваныя вынікі дысертанцыі

Асноўныя палажэнні і вынікі дысертacyjнага даследавання выкладаліся на 22 міжнародных і рэспубліканскіх навуковых і навукова-метадычных канферэнцыях: Першых навуковых чытаннях, прысвечаных памяці У.М. Сабаленкі (Гомель, 2002); Рэспубліканскай навуковай канферэнцыі “Актуальныя праблемы выкладання мовы і літаратуры ў сярэдняй і вышэйшай школе” (Гродна, 2003); II Міжнароднай навуковай канферэнцыі “Тэкст в лингвистической теории и в методике преподавания филологических дисциплин” (Мазыр, 2003); Навуковых чытаннях, прысвечаных памяці прафесара У.В. Анічэнкі (Гомель, 2003); VI Навуковых чытаннях, прысвечаных

(ОЗНАКОМИТЕЛЬНЫЙ ФРАГМЕНТ)

120-годдзю з дня нараджэння акадэміка НАН Беларусі С.М. Некрашэвіча (Гомель, 2003); навуковай канферэнцыі, прысвечанай 60-годдзю М.М. Воінава (Гомель, 2003); Першай міжнароднай навуковай канферэнцыі “Праблемы ўсходнеславянскай этналінгвістыкі” (Мінск, 2003); IV Шырмаўскіх чытаннях (Мінск, 2003); Чацвёртых Міжнародных Доўнараўскіх чытаннях (Рэчыца, 2003); Міжнароднай навуковай канферэнцыі “Рэгіянальныя асаблівасці фальклору і літаратуры славянскіх народаў” (Гомель, 2004); Рэспубліканскай навукова-практычнай канферэнцыі “Тураўскія чытання” (Гомель, 2004); V Шырмаўскіх чытаннях (Мінск, 2004); Міжнароднай навуковай канферэнцыі “VII Навуковыя чытання, прысвечаныя Сцяпану Некрашэвічу” (Гомель, 2005); II Міжнароднай навуковай фальклорна-этналінгвістычнай канферэнцыі “Комплекснае даследаванне фальклору і этнакультуры Палесся” (Мінск, 2005); Міжнароднай навуковай канферэнцыі “Пятыя Міжнародныя Доўнараўскія чытання” (Рэчыца, 2005); Міжнароднай навукова-практычнай канферэнцыі “Открыть миру душу белоруса...”, прысвечанай 150-годдзю з дня нараджэння Е.Р. Раманава (Гомель, 2005); Міжнароднай навукова-практычнай канферэнцыі, прысвечанай 500-годдзю ўтварэння г.п. Лоеў “Гісторыя Лоеўскай зямлі. Факты. Каментарыі” (Лоеў, 2005); Міжнароднай навукова-практычнай канферэнцыі “Десять веков христианства на Руси” (Мазыр, 2005); VI Шырмаўскіх чытаннях (Мінск, 2005); навукова-практычнай канферэнцыі па выніках выканання рэгіянальнай праграмы “Палессе-2005” “Проблемы региональных исследований: задачи и перспективы” (Мазыр, 2006); X Міжнароднай навукова-практычнай канферэнцыі “Актуальные проблемы науки и образования в посткатастрофный период” (Навазыбкаў, Бранская вобласць, РФ, 2007).

Апублікаванасць вынікаў

Асноўныя палажэнні і высновы дысертацыі апублікаваны ў 37 навуковых і навукова-практычных выданнях (без сааўтарства), у тым ліку 9 рэцэнзаваных: 2 – у часопісах, 18 – у навуковых зборніках (у тым ліку 3 – у замежных навуковых зборніках), 16 – у матэрыялах канферэнцый (у тым ліку 1 замежнай). Аўтарам падрыхтаваны і апублікаваны 1 фальклорна-этнаграфічны зборнік “На моры-акіяне, на востраве Буяне...” (лекавыя замовы Гомельшчыны). Аўтар дысертацыі з’яўляецца сааўтарам 2 калектыўных манаграфій “Традиции материальной и духовной культуры Восточного Полесья: проблемы изучения, сохранения и развития в постчернобыльское время”, “Жаўруковая песня Радзімы: народныя духоўныя скарбы Буда-Кашалёўскага краю”, а таксама 4 лакальна-рэгіянальных зборнікаў “Спрадвечнай мудрасці скарбонка: сучасны стан традыцыйнай культуры г. Мазыра”, “Народная духоўная спадчына Гомельскага раёна”, “Лоеўшчына... Бэзавы рай, песенны край: сучасны стан традыцыйнай культуры Лоеўшчыны”, “Свято капштоўнасцей

(ОЗНАКОМИТЕЛЬНЫЙ ФРАГМЕНТ)

духоўных. Жлобінскі край: мінулае і сучаснасць”. Агульны аб’ём артыкулаў у навуковых выданнях, уключаных у Пералік навуковых выданняў Рэспублікі Беларусь для апублікавання вынікаў дысертацыйных даследаванняў склаў 50 старонак (3,57 аўт. арк.), агульны аб’ём усіх публікацый суіскальніка – 503 старонкі (35,9 аўт. арк.).

Структура і аб’ём дысертацыі

Дысертацыйнае даследаванне складаецца з уводзінаў, агульнай характарыстыкі работы, трох глаў, заключэння, спіса выкарыстаных крыніц, дадатка. Аб’ём тэкставай часткі дысертацыі складае 107 старонак, агульны аб’ём – 179 старонак, спіс выкарыстаных крыніц змяшчае 127 найменняў, колькасць табліц у рабоце – 4, колькасць дыяграм – 11, колькасць паказальнікаў – 11.

АСНОЎНЫ ЗМЕСТ ДЫСЕРТАЦЫІ

Ва **Уводзінах** абгрунтоўваюцца актуальнасць тэмы, асноўныя аспекты даследавання замоўнага жанру (гістарычна-грамадскі, духоўна-культурны, фалькларыстычны), вызначаюцца фактары выбару матываў беларускіх лекавых замоў у якасці прывярытэтнага прадмета даследавання.

Глава I “**Аналітычны агляд літаратуры, крыніцы, метады даследавання**” складаецца з двух параграфав. **Параграф 1.1. “Аналітычны агляд літаратуры, крыніцы”** прысвечаны вызначэнню асноўных кірункаў даследавання замоў у розныя гістарычныя перыяды, сярод якіх вылучаны чатыры асноўныя: 1890-1916 гг.; 1917-1962 гг.; 1963-1989 гг.; з 1990 г. – па сённяшні дзень.

У главе адзначаецца, што сістэматычнае вывучэнне замоў пачынаецца з канца XIX стагоддзя. На працягу першага перыяду асноўнымі кірункамі вывучэння замоў з’яўляліся збор фактычнага матэрыялу, спробы растлумачыць важнасць выкарыстання замоў у розных жыццёвых сітуацыях, а таксама вырашэнне пытанняў, звязаных з класіфікацыяй і тэарэтычным асэнсаваннем твораў замоўнага жанру. У гэтай сувязі, каштоўнасць уяўляюць працы Е. Раманава, П. Шэйна, М. Доўнар-Запольскага, А. Багдановіча, Я. Карскага. Для першага перыяду ў гісторыі збірання і вывучэння замоў (1890-1916) характэрна інтэнсіўнасць працэсу запісвання і публікацыі твораў замоўнага жанру. Была зроблена спроба класіфікацыі і характарыстыкі замоў і як фальклорнага жанру, і як сродку народнай медыцыны. Аднак неабходна адзначыць, што замоўныя тэксты, запісаныя на тэрыторыі сучаснай

Гомельшчыны, у вышэйадзначаных працах сустракаюцца спарэдычна, а ў тэарэтычных даследаваннях праблема замоўнага матыву не закраналася.

На працягу другога перыяду збор і публікацыя замоўных тэкстаў амаль не ажыццяўляліся. У гэты час убачыла свет толькі праца А. Шлюбскага “Матар’ялы для вывучэння фальклору і мовы Віцебшчыны” (1927), у якой аўтар публікуе запісанія раней і ўласна сабраныя тэксты замоў, аналізуе вынікі работы папярэдніх збіральнікаў, прыводзіць геаграфічны паказальнік месцаў, дзе раней запісваліся замовы, а таксама называе тыя раёны, дзе ён асабіста збіраў матэрыял.

Для трэцяга перыяду, які прадстаўлены працамі Н. Ахрыменкі, К. Кабашнікава, М. Грынבלата, М. Янкоўскага, уласцівы вучэбна-метадычны кірунак даследавання, які дазваляў прадставіць замовы найперш з пункту гледжання жанравай спецыфікі.

Канец XX-пачатак XXI стагоддзяў – чацвёрты перыяд, які характарызуецца адраджэннем цікавасці да жанру замоў. На тэрыторыі Беларусі айчыннымі і замежнымі фалькларыстамі ажыццяўляецца актыўны збор твораў замоўнага жанру, што знаходзіць адлюстраванне ў значных даследаваннях, якія вызначаюцца вырашэннем шматлікіх пытанняў тэарэтычнага і практычнага характару. Да ліку асноўных можна аднесці манаграфіі Г. Барташэвіч “Магічнае слова: Вопыт даследавання светапогляднай і мастацкай асновы замоў” (1990), У. Кляуса “Сюжэтыка заговорных текстов славян в сравнительном изучении. К постановке проблемы” (2000), І. Жылінскай “Усходнеславянскія замовы: прастора, час, колер” (2005), Т. Заўялавай “Балто-славянскі заговорны тэкст” (2006), акадэмічны том “Замовы” (1992), зборнікі “Магія слова чароўнага” (1995), “Таямніцы замоўнага слова” (1997), “Замовы” (укладальнікі У. Васілевіч, Л. Салавей) (2009), калектыўная праца расійскіх даследчыкаў “Полесские заговоры (в записях 1970-1990 гг.)” (2003).

Да замоўных твораў звярталіся таксама і некаторыя іншыя даследчыкі: А. Ненадавец, Л. Салавей, М. Кудрашова, Т. Рабец, М. Трыфаненкава, Г. Лапацін.

Чацвёрты перыяд у гісторыі збірання і вывучэння твораў замоўнага жанру характарызуецца не толькі адраджэннем цікавасці да замоў, але і паглыбленасцю іх тэарэтычнага асэнсавання ў розных аспектах, асноўнымі сярод якіх з’яўляюцца светапоглядная аснова і мастацка-вобразная сістэма (Г. Барташэвіч), характарыстыка замоўных сюжэтных кампанентаў і складанне паказальніка сюжэтаў і сюжэтных сітуацый замоўных тэкстаў усходніх і паўднёвых славян (Ул. Кляус).

У вызначаных перыяды гістарыяграфіі разгляд асобных матываў лекавых замоў, абраных у якасці аб’екта даследавання, амаль адсутнічае. Аднак на актуальнасць асобнага вывучэння замоўных матываў упершыню звярнула ўвагу

СПІС ПУБЛІКАЦЫЙ СУІСКАЛЬНІКА ПА ТЭМЕ ДЫСЕРТАЦЫІ

Манаграфіі:

1. Вярзеенка, С.А. “На моры-акіяне, на востраве Буяне...” (лекавыя замовы Гомельшчыны): фальклорна-этнаграфічны зборнік / С.А. Вярзеенка; пад рэд. В.С. Новак; М-ва адукацыі РБ, Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Ф. Скарыны. – Гомель : ГДУ імя Ф. Скарыны, 2009. – 220 с.

Артыкулы ў навуковых выданнях:

2. Вярзеенка, С.А. Заговорные традиции на Гомельщине / С.А. Вярзеенка // Вестник Мазырскага дзяржаўнага педагагічнага ўніверсітэта. – 2002. – № 7. – С. 71-76.

3. Вярзеенка, С.А. “Парог, парог, штоб ты мяне бярог” (Вобразна-паэтычная адметнасць замоў Гомельшчыны) / С.А. Вярзеенка // “Роднае слова” – 2003, № 12. – С. 97-99.

4. Вярзеенка, С.А. Асаблівасці сюжэтаў замоўных формул Гомельшчыны (на матэрыяле Веткаўскага і Рагачоўскага раёнаў) / С.А. Вярзеенка // Известия Гомельского государственного университета имени Ф. Скорины. – № 5 (26). – 2004. – С. 33-40.

5. Вярзеенка, С.А. Асаблівасці матываў і вобразаў у лекавых замовах Хойніцкага раёна / С.А. Вярзеенка // Известия Гомельского государственного университета имени Ф. Скорины. – № 1 (34). – 2006. – С. 126-132.

6. Вярзеенка, С.А. Замова і казка жывуць у суладдзі (асаблівасці міжжанравага ўзаемадзеяння) // “Роднае слова” – 2007, № 4. – с. 86-89.

7. Вярзеенка, С.А. Асаблівасці сучаснага стану бытавання замоўных формул Гомельскага раёна (паводле экзэмплярных запісаў) / С.А. Вярзеенка // Пытанні мастацтвазнаўства, этналогіі і фалькларыстыкі. Выпуск 2 / Ін-т мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя К. Крапівы НАН Беларусі; навук.рэд. А.І. Лакотка. – Мінск : Права і эканоміка, 2007. – 476 с. – С. 351-356.

8. Вярзеенка, С.А. Лекавыя замовы Гомельшчыны: да праблемы вывучэння міжфункцыянальных матываў / С.А. Вярзеенка // Пытанні мастацтвазнаўства, этналогіі і фалькларыстыкі. Выпуск 3; у 2 ч. Частка 2 / Ін-т мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя К. Крапівы НАН Беларусі; навук.рэд. А.І. Лакотка. – Мінск : Права і эканоміка, 2007. – 415 с. – С. 66-71.

9. Вярзеенка С.А. Функцыянальныя асаблівасці матыву “Зварот замаўляльніка да...” (на матэрыяле лекавых замоў Гомельшчыны) / С.А. Вярзеенка // Известия Гомельского государственного университета имени Ф. Скорины. – № 3 (54). Часть 2. – 2009. – С. 3-6.

10. Вярзеенка С.А. Асаблівасці структурных кампанентаў матываў беларускіх лекавых замоў / С.А. Вярзеенка // Пытанні мастацтвазнаўства,

этнології і фалькларыстыкі. Вып. 6. / навук. рэд. А.І. Лакотка; Інстытут мастацтвазнаства, этнаграфіі і фальклору імя К. Крапівы НАН Беларусі. – Мінск : Права і эканоміка, 2009. – 647 с. – С. 324-329.

Артыкулы ў калектыўных манаграфіях:

11. Вярзеенка, С.А. Традиции материальной и духовной культуры Восточного Полесья: проблемы изучения, сохранения и развития в постчернобыльское время / С.А. Вярзеенка // Традиции материальной и духовной культуры Восточного Полесья: проблемы изучения, сохранения и развития в постчернобыльское время: Монография / науч. ред. Д.Г. Лин. – Гомель : УО “ГГУ им. Ф. Скорины”, 2003. – 167 с. – С. 91-103.

12. Вярзеенка, С.А. Замоўная традыцыя Буда-Кашалёўшчыны / С.А. Вярзеенка // Жаўруковая песня Радзімы: народныя духоўныя скарбы Буда-Кашалёўскага краю: манаграфія / ГДУ імя Ф. Скарыны; пад агульнай рэдакцыяй В.С. Новак. – Гомель : Сож, 2008. – 424 с.: іл. – С. 261-284.

Артыкулы ў зборніках навуковых прац:

13. Вярзеенка, С.А. З назіранняў над замовамі Мазырышчыны / С.А. Вярзеенка // Слово и время. Первые научные чтения, посвященные памяти В.И. Соболенко: Сб. науч. статей / отв. ред. Л.Л. Ермакова. – Гомель : УО “ГГУ им. Ф. Скорины”, 2002. – 253 с. – С. 58-64.

14. Вярзеенка, С.А. Амбівалентнасць вобразу агню ў замовах Гомельшчыны / С.А. Вярзеенка // Слова і час. Навуковыя чытанні, прысвечаныя памяці прафесара У.В. Анічэнкі: зб. навуковых артыкулаў: У 2 частках. Ч. 1. / адк.рэд. А.А. Станкевіч – Гомель : УА “ГДУ імя Ф. Скарыны”, 2003. – 277 с. – С. 207-214.

15. Вярзеенка, С.А. Сімволіка вобразаў замоўных формул (з матэрыяла слоўніка) / С.А. Вярзеенка // VI Навуковыя чытанні, прысвечаныя 120-годдзю з дня нараджэння акадэміка НАН Беларусі С.М. Некранэвіча: зб. навук. арт. (г. Гомель, 23 мая 2003 г.) / гал. рэдактар А.А. Станкевіч. – Гомель : УА “ГДУ імя Ф.Скарыны”, 2003. – 380 с. – С. 347-353.

16. Вярзеенка, С.А. Замоўная традыцыя Гомельшчыны (адметнае ў сюжэтах) / С.А. Вярзеенка // Фалькларыстычныя даследаванні. Кантэкст. Тыпалогія. Сувязі: зб. арт. / пад нав.рэд. Р.М. Кавалёвай, В.В. Прыемка. – Мінск : Бестырынт, 2003. – 283 с. – С. 57-64.

17. Вярзеенка, С.А. Замовы: з гісторыі збірання і вывучэння / С.А. Вярзеенка // Проблемы славяноведения. Сб. научных статей и материалов. – Брянск : Издательство Брянского государственного университета. 2004. – Вып. 6. – 372 с. – С. 254-262.

18. Вярэенка, С.А. Да праблемы асэнсавання мастацкай прыроды замоўных формул (на матэрыяле замоў Мазырышчыны) / С.А. Вярэенка // Слово в культуре: сб. науч. ст. В. 2 ч. – Ч. 2: Слово и текст в филологии, богословии, культурологии. Художественный текст в современной научном знании. Сучасныя напрамкі літаратуразнаўства і фалькларыстыкі / под общ. ред. В.П. Калмыкова, И.И. Морозовой. – Гомель : УО «ГТУ им. Ф. Скорины», 2004. – 362 с. – С. 255-261.

19. Вярэенка, С.А. Вербальнае выражэнне акцыянальнага кампанента лекавых замоў Гомельшчыны / С.А. Вярэенка // Фалькларыстычныя даследаванні. Кантэкст. Тыпалогія. Сувязі: зб. арт. Вып. 2 / пад нав. рэд. Р.М. Кавалёвай, В.В. Прыемка. – Мінск : Бестырынт, 2005. – 269 с. – С. 72-76.

20. Вярэенка, С.А. Другасныя локусы, звязаныя з міфалагічным цэнтрам у замовах ад сурокаў / С.А. Вярэенка // Проблемы славяноведения. Сб. научных статей и материалов. – Брянск : Издательство Брянского государственного университета, 2005. – Вып. 7. – 458 с. – С. 293-303.

21. Вярэенка, С.А. Рэгіянальны каларыт лекавых замоў (на матэрыяле фальклору г. Мазыра) / С.А. Вярэенка // Проблемы славяноведения. Сб. научных статей и материалов. – Брянск : Издательство Брянского государственного университета, 2006. – Вып. 8. – 544 с. – С. 511-520.

22. Вярэенка, С.А. Матыў “Вытокі хваробы” ў лекавых замовах Гомельшчыны / С.А. Вярэенка // Фалькларыстычныя даследаванні. Кантэкст. Тыпалогія. Сувязі: зб. арт. Вып. 3 / пад нав. рэд. Т.А. Марозавай, В.В. Прыемка. – Мінск : Бестырынт, 2006. – 274 с. – С. 187-194.

23. Вярэенка, С.А. Матыў як сюжэтаўтваральная адзінка фальклорнага тэксту / С.А. Вярэенка // Актуальные проблемы филологии: сб. науч. статей. Вып. 1 / редкол. И.И. Морозова (гл. ред.), [и др.]: М-во образования РБ. Гомельский государственный университет имени Франциска Скорины. – Гомель : ГТУ им. Ф. Скорины, 2008. – 233 с. – С. 211-217.

Артыкулы ў рэгіянальных фальклорна-этнаграфічных зборніках:

24. Вярэенка, С.А. “Я – з словам, а Бог – з помашчу” (Магія слова і дзеяння ў замоўных формулах) / С.А. Вярэенка // Мазыр. 850 год: У 3 т. Т. 3. Спрадвечнай мудрасці скарбонка: сучасны стан традыцыйнай культуры г. Мазыра / Укладанне, сістэматызацыя, тэксталагічная праца, уступныя артыкулы, рэдагаванне В.С. Новак, Л.В. Мельнікавай, С.А. Вярэенка, А.А. Кастрыцы, А.В. Кучаравай і інш. – Гомель : КВПУП “Сож”, 2005. – 296 с. – С. 9-29.

25. Вярэенка, С.А. Замовы Лоеўшчыны ў сучасных запісах / С.А. Вярэенка // Лоеўшчына... Бэзавы рай, песенны край: сучасны стан

традыцыйнай культуры Лосёўшчыны / Укладанне, сістэматызацыя, тэксталагічная праца В.С. Новак. – Гомель : Сож, 2007. – 472 с.: іл. – С. 9-13.

26. Вярзеенка, С.А. Адметнасці замоў Гомельскага раёна / С.А. Вярзеенка // Народная духоўная спадчына Гомельскага раёна / Укладанне, сістэматызацыя, тэксталагічная праца і рэдагаванне В.С. Новак. – Гомель : ААТ “Полеспечать”, 2007. – 456 с.: іл. – С. 7-11.

27. Вярзеенка С.А. Замоўная традыцыя Жлобінскага раёна / С.А. Вярзеенка // Святло каштоўнасцей духоўных. Жлобінскі край: мінулае і сучаснасць / Пад агульнай рэдакцыяй В.С. Новак, А.А. Станкевіч. – Гомель : ААТ “Полеспечать”, 2009. – 544 с. – С.485-492.

Матэрыялы канферэнцый:

28. Вярзеенка, С.А. Замовы як фальклорны жанр у вузаўскай праграме / С.А. Вярзеенка // Актуальныя праблемы выкладання мовы і літаратуры ў сярэдняй і вышэйшай школе: Мат. рэсп. навук. канф. 30 кастрычніка 2002 г. / пад рэд. У.І. Каялы, Т.І. Таманьвіча. – Гродна : ГрДУ, 2003. – 413 с. – С. 160-164.

29. Вярзеенка, С.А. Замова ў святле лінгвапэтычнага аналізу / С.А. Вярзеенка // Тэкст в лингвистической теории и в методике преподавания филологических дисциплин: Материалы II Международной научной конференции, 26-27 марта 2003 г., Мозырь: В 2 ч. Ч. 1. / отв. ред. С.Б. Кураш. О.И. Ревуцкий, В.Ф. Русецкий. – Мозырь : УО “МПТУ”, 2003. – 185 с. – С. 133-135.

30. Вярзеенка, С.А. Семантыка персанажаў лекавых замоў Гомельшчыны / С.А. Вярзеенка // Слово и время. Материалы научн. конф., посвящ. 60-летию Н.Н. Воннова (Гомель, 25-26 сентября): В 2 ч. – Ч. 1: Ученый. Организатор. Человек. Актуальные проблемы современной лингвистики. Актуальные проблемы литературоведения и фольклористики на современном этапе. Методика преподавания языка и литературы на этапе реформирования школьного образования / под общ. ред. Л.Л. Ермаковой, И.Н. Морозовой. – Гомель : УО “ГТУ им. Ф. Скорины”, 2003. – 262 с. – С. 118-121.

31. Вярзеенка, С.А. Магія слова і дзеяння ў лекавых замках Гомельшчыны / С.А. Вярзеенка // Праблемы ўсходнеславянскай эталінгвістыкі. Матэрыялы Першай міжнароднай навуковай канферэнцыі (Мінск, 25-26 красавіка, 2003 года) / Укладальнік В. Ліпвінка. – Мінск : УП “Тэхнапрынт”, 2003. – 386 с. – С. 102-106.

32. Вярзеенка, С.А. Адметнасці замоў Рэчыцкага раёна / С.А. Вярзеенка // Чацвёртыя Міжнародныя Доўнараўскія чытанні (г. Рэчыца, 18-19 верасня 2003 г.): В 2 ч. – Ч. 2: Рэчыца ў часе і прасторы: 790 год заснавання горада / рэд. кал.: В.М. Лебедзева (адк. рэд.) [і інш.] – Гомель : УА “ГДУ імя Ф.Скарыны”, 2004. – 217 с. – С. 15-22.

33. Вярэенка, С.А. Асабліваці замоўных формул Мазырышчыны / С.А. Вярэенка // Рэгіянальныя асабліваці фальклору і літаратуры славянскіх народаў: Матэрыялы Міжнароднай навуковай канферэнцыі (Гомель, 23-24 красавіка) / Адк. рэд. І.Ф. Штэйнер. – Гомель : “УА “ГДУ імя Ф. Скарыны”, 2004. – 337 с. – С. 188-193.

34. Вярэенка, С.А. Матыў “Вытокі хваробы” ў замовах ад сурокаў / С.А. Вярэенка // Тураўскія чытанні: матэрыялы Рэспубліканскай навукова-практычнай канферэнцыі (Гомель, 4 верасня 2004 г.) / адк. рэд. У.І. Коваль. – Гомель : УА “Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Ф. Скарыны”, 2005. – 249 с. – С. 162-167.

35. Вярэенка, С.А. Матыў “Адэyllанне хваробы” ў замовах ад сурокаў (на матэрыяле фальклору Гомельшчыны) / С.А. Вярэенка // “VII Навуковыя чытанні, прысвечаныя Сцяпану Некрашэвічу”: міжнародная навуковая канф. (2005, Гомель). Міжнародная навуковая канферэнцыя “VII Навуковыя чытанні, прысвечаныя Сцяпану Некрашэвічу”, 27 мая 2005 г.: [прысвеч. Сцяпану Некрашэвічу: матэрыялы] / рэдкал.: А.А. Станкевіч [і інш.]; М-ва адукац. РБ. Гомельскі дзяржаўны ўн-т імя Ф. Скарыны (наук.-даслед. ін-т гісторыі і культ. усходнеслав. народаў). – Гомель : Гомельскі дзяржаўны ўн-т імя Ф. Скарыны, 2005. – 349 с. – С. 213-217.

36. Вярэенка, С.А. Матыў “Міфалагічны цэнтр...” у замовах ад сурокаў на Гомельшчыне / С.А. Вярэенка // Комплекснае даследаванне фальклору і этнакультуры Палесся: матэрыялы II Міжнар. навука. фальклорна-этналінгвіст. канф., 14-15 красавіка 2005 г., Мінск / рэдкал. Васіль Ліцьвінка (уклад.) [і інш.]. – Мн. : Выд. цэнтр БДУ, 2005. – 338 с. – С. 180-185.

37. Вярэенка, С.А. Фантастычнае і рэальнае ў рэчыцкіх замовах гаспадарчага характару / С.А. Вярэенка // “Пятыя Міжнародныя Доўнараўскія чытанні”, міжнародная навука. канф. (2005, Рэчыца). Міжнародная навукавая канферэнцыя “Пятыя Міжнародныя Доўнараўскія чытанні”, 22-23 верасня 2005 г.: [прысвеч. дзейнасці і навуковай спадчыне вучонага-славяста М.В. Доўнар-Запольскага і гісторыі Рэчыцкага края: матэрыялы] рэдкал.: В.М. Лебедзева (адк.рэд.) [і інш.]. – Гомель : Гомельск. дзярж. ун-т імя Ф. Скарыны, 2005. – 400 с. – С. 184-189.

38. Вярэенка, С.А. Е.Р. Раманаў і замоўная традыцыя Гомельшчыны / С.А. Вярэенка // “Открыть миру душу белоруса...”, міжнародная навукава-практычная канферэнцыя (2005, Гомель). Міжнародная навукава-практычная канферэнцыя, 25-26 кастрычніка 2005 г.: [прысвечаная 150-годдзю з дня нараджэння Е.Р. Раманава: зборнік матэрыялаў] / рэдкал.: А.Р. Яшчанка [і інш.]. – Гомель : ГДУ імя Ф. Скарыны, 2005. – 282 с. – С. 103-107.

39. Вярэенка, С.А. Фальклорныя традыцыі Мазырска-Прыпяцкага Палесся (на матэрыяле замоўнай творчасці) / С.А. Вярэенка // Проблемы

региональных исследований: задачи и перспективы: материалы науч. практ. конф. по результатам выполнения регион. Progr. «Полесье-2005», Мозырь, 26 сент. 2006 г. / редкол.: В.В. Борисенко, В.В. Валетов (отв. ред.) [и др.]. – Мозырь : УО МГПУ им. И.П. Шамякина. – 147 с. – С. 23-30.

40. Вярзеенка, С.А. Замоўная традыцыя Лоеўшчыны / С.А. Вярзеенка // Гісторыя Лоеўскай зямлі. Факты. Каментарыі. Матэрыялы міжнароднай навук.-практычнай канферэнцыі, прысвечанай 500-годдзю ўтварэння г.п. Лоеў, (Лоеў, 20 кастрычніка 2005 г.) / рэд. кал. С.А. Чаропка (адк.рэд.) [і інш.]. – Гомель : УА “ГДУ імя Ф. Скарыны”, 2006. – 220 с. – С. 152-156.

41. Вярзеенка, С.А. Хрысціянскія матывы ў замоўных формулах Гомельшчыны / С.А. Вярзеенка // “Десять веков христианства на Руси”: международная науч.-практическая конф. (2005, Мозырь. Международная научно-практическая конференция «Десять веков христианства на Руси», 13 сентября 2005 г.: [посвящ. тысяч. Тур. еп.: материалы] / редкол.: В.И. Коваль (отв. ред.), Л.Ф. Каховская, Е.И. Холявко. – Гомель : ГГУ им. Ф. Скорины, 2006. – 190 с. – С. 115-122.

42. Вярзеенка, С.А. Замоўная традыцыя Гомельшчыны: мясцовыя асаблівасці замоўных формул Гомельскага раёна / С.А. Вярзеенка // Актуальныя праблемы навукі і адукацыі ў посткатастрофны перыяд: зборнік матэрыялаў Х міжнароднай навука-практычнай канферэнцыі, г. Новазыбков, Бранская обл., 25-26 красавіка 2007 г. / рэд. кол. В.Н. Пустовойтов, С.Н. Стародубец, А.В. Шлома. – Бранск : Изд. БГУ, 2007. – 364 с. – С. 132-136.

43. Вярзеенка, С.А. Замавы і іх месца ў паўсядзённым жыцці вясковага зыхара Гомельскага раёна / С.А. Вярзеенка // “Не исчезнет наследие веков...” / Матэрыялы межрайоннай навука-практычнай канферэнцыі «Сохраненне народнай традыцыйнай культуры – аснова развіцця сучаснай культуры сёла». – Гомельскі раён, 2008. – С. 22-25.

Резюме

Вергеевко Светлана Анатольевна

Мотивы белорусских лечебных заговоров: структурно-функциональный аспект
(на материалах фольклора Гомельщины)

Ключевые слова: заговор, функционально-тематическая группа, лечебные заговоры, мотив, субмотив, микромотив, структура, субъект, предикат, объект, обстоятельства действия, семантика, функциональность, мифологические представления.

Целью диссертационной работы является определение структуры и функций основных мотивов белорусских лечебных заговоров.

Для сбора фактического материала применялся экспедиционный метод, который включает следующие виды работы в полевых условиях: опрос по лично составленной программе для сбора фактического материала, фиксация заговоров с помощью технических средств, камеральная обработка записанных текстов. При анализе заговорного дискурса использовался структурно-типологический метод исследования.

Диссертационная работа представляет собой первую в отечественной фольклористике разработку проблемы мотива белорусских лечебных заговоров, его структуры и функциональной роли в заговорном тексте. Предложено определение заговорного мотива, а также введены в научный оборот и обозначен объём понятий “субмотив”, “микромотив”. На широком фактическом материале определен характер влияния мифологических представлений белорусов на выбор основных структурных компонентов мотива.

Результаты диссертационного исследования используются при подготовке и преподавании лекционных курсов “Фольклористика”, “Народная мифология”, “Культурология” для студентов разных специальностей. Материалы исследования могут быть использованы при подготовке курсовых, дипломных и магистерских работ, обобщающих работ по духовной культуре белорусов, а также соответствующих разделов в учебниках и пособиях для студентов ВУЗов, учащихся школ и профтехучилищ.

Материалы диссертационного исследования могут быть использованы государственными учреждениями культуры, работниками центров фольклора, отделов культуры райисполкомов во время проведения семинаров, семинаров-практикумов, на курсах повышения квалификации, а также при проведении фольклорных полевых экспедиций по населённым пунктам области и республики.

(ОЗНАКОМИТЕЛЬНЫЙ ФРАГМЕНТ)

Рэзюме

Вяргеев Святлана Анатольеўна

Матывы беларускіх лекавых замоў: структура-функцыянальны аспект
(на матэрыялах фальклору Гомельшчыны)

Ключавыя словы: замова, функцыянальна-тэматычная група, лекавыя замовы, матыў, субматыў, мікраматыў, структура, суб'ект, прэдыкат, аб'ект, акалічнасьць дзеяння, семантыка, функцыянальнасьць, міфалагічныя ўяўленьні.

Мэтай дысэртацыйнай працы з'яўляецца вызначэньне структуры і функцый асноўных матываў беларускіх лекавых замоў.

Для збору фактычнага матэрыялу прымяняўся экспедыцыйны метад, які ўключае наступныя віды работы ў палітых умовах: апытаньне па ўласна складзенай праграме для збору фактычнага матэрыялу, фіксацыя замоў пры дапамозе тэхнічных сродкаў, камеральная апрацоўка запісаных тэкстаў. Пры аналізе замоўнага дыскурсу выкарыстоўваўся структура-тыпалагічны метад даследавання.

Дысэртацыйная работа ўяўляе сабой першую ў айчынным фалькларыстыцы распрацоўку праблемы матыву беларускіх лекавых замоў, яго структуры і функцыянальнай ролі ў замоўным тэксце. Прапанавана азначэньне замоўнага матыву, а таксама ўведзены ў навуковы ўжытак і акрэслены аб'ём паняццяў "субматыў", "мікраматыў". На шырокім фактычным матэрыяле вызначаны характар уплыву міфалагічных уяўленняў беларусаў на выбар асноўных структурных кампанентаў матыву.

Вынікі дысэртацыйнага даследавання выкарыстоўваюцца пры падрыхтоўцы і выкладанні лекцыйных курсаў "Фалькларыстыка", "Народная міфалогія", "Культуралогія" для студэнтаў розных спецыяльнасцей. Матэрыялы даследавання могуць быць выкарыстаны пры падрыхтоўцы курсавых, дыпломных і магістарскіх работ, абагульняючых работ па духоўнай культуры беларусаў, а таксама адпаведных раздзелаў у падручніках і дапаможніках для студэнтаў ВНУ, навучэнцаў школ і прафгэхвучылішчаў.

Матэрыялы дысэртацыйнага даследавання могуць быць выкарыстаны дзяржаўнымі ўстановамі культуры, работнікамі цэнтраў фальклору, аддзелаў культуры райвыканкамаў падчас правядзення семінараў, семінараў-практыкумаў, на курсах павышэння кваліфікацыі, а таксама пры правядзенні фальклорных палітых экспедыцый па населеных пунктах вобласці і краіны.

Abstract

Vergeenko Svetlana Anatoljevna

The motifs of Belarussian medicinal charms: structure functional aspect (based on the data of Gomel folklore)

Key words: charm, functional-topical group, medicinal charms, motif, submotif, micromotif, structure, subject, predicate, object, adverbial modifiers, semantics, functionality, mythological notions.

The purpose of the dissertation is the definition of the structure and functions of the main motifs of Belarussian medicinal charms.

In order to collect facts the field method was used which includes the following kinds of work in field conditions: a survey according to a personally composed programme for collection of facts, fixation of charms with the help of technical facilities, cameral treatment of the written texts. In the analysis of magic discourse the structural typological method of testing was used.

The dissertation presents the first problem development of the motif of Belarussian medicinal charms, its structure and functional part in a magic text in the folklore study of our country. The definition of the magic motif has been suggested, as well as the range of notions "submotif", "micromotif" has been defined and introduced to the scientific usage. On the basis of substantial facts the character of influence of mythological notions of Belarussian people on the choice of the main structural components of the motif has been defined.

The results of the dissertation research are used in the preparation and teaching the lectures on "Folklore study", "National mythology", "Study of culture" for students of different specialities. The research material may be used in the writing of course papers, diplomas, research papers, summary reviews on religious culture of Belarussian people, as well as in the corresponding sections of the textbooks and handbooks for High School students, pupils and vocational schools.

The research material may be used by the state cultural establishments, by the specialists of the folklore centers, the cultural departments of executive committee while giving seminars, practical training sessions, refresher training courses, as well as while carrying out folklore field expeditions in the regional and republican settlements.

